

افغانستان در

پرتو تاریخ

مشمول بر ۱۱۴ گفتار تاریخی

مؤلف: احمد علی کهزاد

سرشناسه : کهزاد، احمدعلی
 عنوان و پدیدآور : افغانستان در پرتو تاریخ : مشتمل بر ۱۱۴ گفتار تاریخی/مؤلف احمدعلی کهزاد.
 مشخصات نشر : تهران: دنیای کتاب، ۱۳۸۵.
 مشخصات ظاهری : ۴۰۸ ص.
 شابک : ISBN-978-964-346-216-1
 یادداشت : قیپا
 موضوع : افغانستان -- تاریخ .
 رده بندی کنگره : DS۳۵۶/ک۹الف۷
 رده بندی دیویی : ۹۵۸/۹
 شماره کتابخانه ملی : ۸۵-۲۴۸۴۷

کتابخانه ملی

نام کتاب : افغانستان در پرتو تاریخ
 نوشته : احمد علی کهزاد
 ویراستار : علی اصغر عبدالحی
 ناشر : دنیای کتاب
 نوبت چاپ : اول
 تیراژ : ۵۰۰ نسخه
 تاریخ نشر : ۱۳۸۹
 چاپ : پیک ایران
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۳۴۶-۲۱۶-۱
 قیمت : ۸۰۰۰ تومان

تهران : میدان بهارستان ، خیابان کمال الملک ، روبروی وزارت ارشاد ، پلاک ۲۲
 تلفن : ۳۳۹۵۱۸۴-۳۳۹۵۲۵۷۵

فهرست

صفحه	عنوان
۸	پیش گفتار
۱۰	مقاله اول: قره کمر و مراتب زندگانی غارنشینان در ارتفاعات
۱۴	مقاله دوم: هزار سم، از دوره قدیم حجر تا دوره اسلام
۱۷	مقاله سوم: حوزه ارغنداب و میرمد یکی از کانون‌های زندگانی قبل از تاریخ
۲۱	مقاله چهارم: مندیگک، سیزده مرتبه آبادی یکی بالای دیگر، شواهد زندگانی پنج هزار ساله
۲۵	مقاله پنجم: مندیگک
۲۹	مقاله ششم: پنجوائی
۳۳	مقاله هفتم: شمشیر غار
۳۶	مقاله هشتم: خانه آریائی از نظر تشابه‌السنه
۳۹	مقاله نهم: سرود ویدی و افغانستان از نظر خاطره‌های جغرافیائی
۴۳	مقاله دهم: آریاناویچه
۴۶	مقاله یازدهم: سوما - یا - هوما، شربت مفرح و مقوی آریائی که گیاه آن در کوه‌های افغانستان بیشتر می‌روئید.
۴۹	مقاله دوازدهم: یک داستان عشقی کهن و تاریخی (زریادریس) و (اوداتیس)
۵۲	مقاله سیزدهم: موسیقی افغانستان
۵۶	مقاله چهاردهم: پارادانا یا پیشدادیان یک دوره بزرگ تحول زندگانی اجتماعی
۶۰	مقاله پانزدهم: یاما پسر آفتاب طالع، ممثل یک دوره تحول زندگانی آریائی

صفحه	عنوان
۶۳	مقاله شانزدهم: ریشی، حکمای روحانی و شاعر منش آریائی
۶۶	مقاله هفدهم: زردشت و تعلقات او با خاندان اسپه بلخی
۶۹	مقاله هجدهم: زراتشتر اسپین تمان و بلخ
۷۳	مقاله نوزدهم: کاتا، گات یا گاس
۷۶	مقاله بیستم: قدامت خاک‌های افغانستان از نظر اوستا
۸۰	مقاله بیست و یکم: تذکره‌ها در اوستا
۸۴	مقاله بیست و دوم: راه عبور اسکندر
۸۸	مقاله بیست و سوم: خط سیر اسکندر در افغانستان
۹۱	مقاله بیست و چهارم: اهمیت افغانستان از نظر مرکزیت فرهنگ یونانی در آسیا
۹۵	مقاله بیست و پنجم: ارتباطیه یا اسواران، شوالیه‌های افغانستان
۹۸	مقاله بیست و ششم: مقاومت علیه اسکندر مقدونی
۱۰۲	مقاله بیست و هفتم: اسکندر در داستان‌های عامیانه
۱۰۵	مقاله بیست و هشتم: مقاله حصار اورتاکانا در هرات در مقابل سپاه اسکندر و چنگیز
۱۰۹	مقاله بیست و نهم: مکاتبه اسکندر و مادرش ملکه اولمپاس در باب آبادی شهر اسکندری در حوزه هری‌رود
۱۱۳	مقاله سی‌ام: سار سکندری یا حصار سکندری
۱۱۷	مقاله سی و یکم: ابونیدم شاه یونانی باختری
۱۲۰	مقاله سی و دوم: اساسات شهرسازی محلی و یونانی در پلان شهر کاپیسی بگرام
۱۲۴	مقاله سی و سوم: اسکندریه قفقاز در پروان یا جبل السراج
۱۲۷	مقاله سی و چهارم: میتولوژی یونانی در افغانستان
۱۳۱	مقاله سی و پنجم: رواج رسم الخط یونانی در افغانستان قدیم
۱۳۴	مقاله سی و ششم: سکه‌های بزرگ یونانی در افغانستان

صفحه	عنوان
۱۳۸	مقاله سی و هفتم: نفوذ مدرسه گریکو بودیک از افغانستان به آسیای مرکزی و چین
۱۴۲	مقاله سی و هشتم: سه آلت موسیقی در افغانستان باستان
۱۴۶	مقاله سی و نهم: کتیبه‌های آشوکا در لغمان و قندهار
۱۵۰	مقاله چهلم: کشف کتیبه آشوکا در قندهار، کتیبه‌ای که به دو زبان یونانی و آرامی نوشته شده
۱۵۴	مقاله چهل و یکم: انتشار بودیزم در افغانستان
۱۵۷	مقاله چهل و دوم: «سایه‌ها» «معبد شاه‌ی» بودائی در غزنی
۱۶۰	مقاله چهل و سوم: مبلغان بودائی در افغانستان
۱۶۳	مقاله چهل و چهارم: کوشانی‌ها در تاریخ افغانستان کوشان شهر
۱۶۶	مقاله چهل و پنجم: کجولا که ییزس، اولین پادشاه کوشانی افغانستان
۱۶۹	مقاله چهل و ششم: کنیشکا پادشاه و امپراطور تاریخی
۱۷۲	مقاله چهل و هفتم: سرخ کوتل
۱۷۵	مقاله چهل و هشتم: هخامنشی‌ها و خاک‌های افغانستان روی صحنه تاریخ
۱۷۸	مقاله چهل و نهم: بغلان، اولین کانون اداره و فرهنگ کوشانی در افغانستان شمالی
۱۸۲	مقاله پنجاهم: اهمیت افلان از نظر باستان‌شناسی
۱۸۶	مقاله پنجاه و یکم: سرخ کوتل مقام باختر را در عالم هنر تثبیت کرد
۱۸۹	مقاله پنجاه و دوم: معبد کنیشکا
۱۹۲	مقاله پنجاه و سوم: هیکل کنیشکا
۱۹۵	مقاله پنجاه و چهارم: استوپه‌ای که بانی آن کنیشکا است
۱۹۹	مقاله پنجاه و پنجم: مدرسه هنری یونان و باختری سبک یونانی و کوشانی
۲۰۲	مقاله پنجاه و ششم: افغانستان و مدرسه هیکل تراشی گریکو بودیک
۲۰۶	مقاله پنجاه و هفتم: کتیبه‌های سرخ کوتل، حروف یونانی روی خشت‌های سنگی

صفحه	عنوان
۲۱۰	مقاله پنجاه و هشتم: تبلیغ آئین بودائی از طرف روحانیون افغانستان در چین
۲۱۳	مقاله پنجاه و نهم: رسم الخط خروشتی
۲۱۷	مقاله شصتم: بلخ شهر کوچک شاهی (شاه واران) - یا - (راجا گریه)
۲۲۰	مقاله شصت و یکم: معبد نوبهار یا ناواوبهارا
۲۲۴	مقاله شصت و دوم: نوبهار بلخ یا ناواوبهارا
۲۲۷	مقاله شصت و سوم: راه ابریشم و موقف افغانستان در امتداد آن
۲۳۰	مقاله شصت و چهارم: آیا تکار زیریران یا منبع شاهنامه دقیقی بلخی
۲۳۴	مقاله شصت و پنجم: نیسا
۲۳۷	مقاله شصت و ششم: ساک، سکسینان، سجستان، سیستان
۲۴۱	مقاله شصت و هفتم: تخار - تخاری - تخارستان
۲۴۵	مقاله شصت و هشتم: کاپیسی - بگرام
۲۴۹	مقاله شصت و نهم: شهر بگرام
۲۵۳	مقاله هفتادم: آخرین روزهای کاپیسی
۲۵۶	مقاله هفتاد و یکم: معبد سربکه و بهارا یا معبد شالوکیا یا معبد شترک
۲۶۰	مقاله هفتاد و دوم: تاهید و معبد آن در بکتریان
۲۶۳	مقاله هفتاد و سوم: وارا
۲۶۶	مقاله هفتاد و چهارم: شهر زراسپه یا آذراسپه
۲۶۹	مقاله هفتاد و پنجم: زبان تخاری، زبان اصلی اهالی باختر و تخارستان
۲۷۲	مقاله هفتاد و ششم: زبان باختری یا بلخی و آخرین بوجه کتیبه سرخ کوتل
۲۷۶	مقاله هفتاد و هفتم: کابل و نام‌های قدیم آن در ادوار تاریخ
	مقاله هفتاد و هشتم:
۲۷۹	مقاله هفتاد و نهم: کابل بودائی
۲۸۲	مقاله هشتادم: بقایای ابدات بودائی اطراف کابل
۲۸۵	مقاله هشتاد و یکم: رتبیل شاهان کابلی
۲۸۹	مقاله هشتاد و دوم: سلاله برهمن شاهی یا هند شاهی کابلی
۲۹۲	مقاله هشتاد و سوم: دیوارهای قدیم کابل
۲۹۶	مقاله هشتاد و چهارم: موقعیت و مفهوم استراتژی در انبساط دامنه
	آبادی‌های کابل
۳۰۰	مقاله هشتاد و پنجم: منار چکری

صفحه	عنوان
۳۰۳	مقاله هشتاد و ششم: خم زرگوه بقایای استوپه‌ها و معابد بودائی
۳۰۷	مقاله هشتاد و هفتم: جبل اسراج، دروازه هندوکش
۳۱۱	مقاله هشتاد و هشتم: لوگر، موقف تاریخی و جغرافیائی
۳۱۵	مقاله هشتاد و نهم: استوپه یا توپ، یکی از ابدات متمیزه بودائی در افغانستان
۳۱۸	مقاله نودم: توپ دره
۳۲۲	مقاله نود و یکم: بامیان از نظر سیاحت و جهانگردی
۳۲۶	مقاله نود و دوم: صلصال و شاهنامه
۳۲۹	مقاله نود و سوم: اودهایی سرخ در
۳۳۲	مقاله نود و چهارم: شیرهای بامیان یا شاه شکاری
۳۳۷	مقاله نود و پنجم: یکی از کتیبه‌های بودائی در سموچ (۹) بامیان
۳۴۱	مقاله نود و ششم: پیکرده متری ده ککرک
۳۴۵	مقاله نود و هفتم: شهر ضحاک
۳۴۸	مقاله نود و هشتم: سوابق آئین مهرپرستی در افغانستان قدیم
۳۵۲	مقاله نود و نهم: هیکل سور یا رب النوع افتاب در کوتل خیرخانه
۳۵۶	مقاله صد: تپه مرنجان
۳۶۰	مقاله صد و یکم: معبد بودایی تپه مرنجان
۳۶۴	مقاله صد و دوم: یعقوب لیث صفاری یا بت‌های زرین و سیمین کابل
۳۶۸	مقاله صد و سوم: پایتاه
۳۷۱	مقاله صد و چهارم: میرزکه و مجموعه مسکوکات آن
۳۷۵	مقاله صد و پنجم: سجاوند و شهرت آن در ادوار اسلامی و پیش از اسلام
۳۷۸	مقاله صد و ششم: تبره سکاوند
۳۸۲	مقاله صد و هفتم: کتیبه ارزگان
۳۸۵	مقاله صد و هشتم: سمنگان
۳۸۹	مقاله صد و نهم: تهذیب هندوکش
۳۹۲	مقاله صد و دهم: نورستان قدیم از نظر آئین
۳۹۶	مقاله صد و یازدهم: سیاه‌پوشان نورستانی و امیر تیمور کورگانی
۴۰۰	مقاله صد و دوازدهم: ارباب انواع اهالی قدیم نورستان
۴۰۳	مقاله صد و سیزدهم: ننگرهار و بعضی از شهرهای قدیم آن
۴۰۶	مقاله صد و چهاردهم: تپه چغان

پیش گفتار

اخیراً مقاله‌های زیادی راجع به تاریخ و فرهنگ و مدنیت افغانستان نوشته شده که از زبان رادیو پخش شد.

به نام تاریخ افغانستان قدیم به صورت مسلسل و صدها مطالب آفاقی دیگر در رشته‌هایی که ذکر شد به حیث موضوع انتخابی ولی پراکنده با امواج رادیو انتشار یافت.

مقصد از نگارش این مقاله‌ها همان طور که فرانسوی‌ها می‌گویند (ویولگاریزاسیون) یعنی انتشار مطالب جدی به زبان عوام و برای عوام بود اهم از ده‌نشینان، زنان، شاگردان مدارس و حتی طبقه بی‌سواد، این روش را نه تنها در مقاله‌ها در مجله ژوندون هم تعقیب کرده‌ام و شماره‌های این مجله گواه است که این راه را در طول سالیان درازی پیموده‌ام.

کتابی که امروز به نام: «افغانستان در پرتو تاریخ» به دست خوانندگان گرامی می‌رسد مجموعه‌ای است از یک قسمت مقاله‌های پراکنده رادیویی که علی‌العموم در ظرف سال‌های ۳۷ و ۳۸ هجری شمسی نوشته شده و تاریخ نگارش هر مقاله در پایان آن قید شده است.

این مقاله‌ها به میزان وقت خواندن آن از سه و احیاناً چهار صفحه تجاوز نمی‌کند

و چون اصلاً هر کدام آن به صورت مجرد در تاریخ معینی نوشته شده و امروز بعد از چندین سال به شکل مجموعه‌ای دسته‌بندی گردیده از امکان بعید نیست که بعضی مطالب آن تکرار به نظر آید؛ معذالک باز هم تکرار نیست بلکه همان مطلب از زاویه دیگر تحلیل و تشریح یافته تا خوب‌تر در ذهن خواننده جایگزین گردد.

امیدوارم این مجموعه گفتار به حیث کمک دروس تاریخ به شاگردان مدارس و به عنوان راهنمای آفاقی نقاط تاریخی و قابل دید افغانستان برای سیاحان و جهانگردان خالی از فایده نباشد.

وزارت اطلاعات و کلتور با درک همین حقایق از دو سه سال به این طرف در صدد بود که این سخنان پراکنده را جمع و از طرف یک موسسه انتشاراتی دیگر چاپ کند، مسرورم که بالاخره این کار توسط موسسه چاپ کتاب صورت گرفت و امیدوارم سعی موسسه در این راه به هدر نرود و ارزش معنوی و مفاد مادی آن به اندازه‌ای اطمینان بخش باشد که به چاپ قسمت‌های دیگر آن اقدام بتوانند.

جلال آباد - ۲۰ قوس ۱۳۴۶ احمد علی کهزاد

اینک این کتاب در تاریخ ۱۳۸۵/۲/۵ مجدداً توسط انتشارات دنیای کتاب در تهران چاپ و منتشر می‌گردد و به ملت افغانستان تقدیم می‌گردد.

علی اصغر عبداللہی ناشر

مقاله اول

قره کمر

مراتب زندگی غارنشینان در ارتفاعات

در مراتب اولیه زندگی دوره‌های قدیم حجر مرحله‌ای است که آن را دانشمندان (دوره زندگی بشری در غارهای مرتفع) تعبیر کرده‌اند. زندگی در غارها آن هم در غارهای بلند و مرتفع وجود دامنه‌های بلند کوه‌ها را ایجاد می‌کند و قرائی که وضع اقلیمی و جغرافیائی کشور ما را نشان می‌دهد انسان در این دوره پناهگاه‌های خوب در دامنه‌ها و کمرهای کوه‌ها داشته و دامنه‌های جبال هندوکش بیشتر در حصص شمالی خود که مشرف بر دره‌ها و جلگه‌های وسیعی بود برای این نوع زندگی مساعدتر معلوم می‌شود.

غارنشینان به نحوی که ذکر کردیم از پنج صد هزار سال به این طرف در صحنه آسیا معمول بوده و بعد از ۴۵۰ هزار سال، در ۵۰ هزار سال اخیر با شکاریان غارنشین در بسیاری از نقاط آسیا منجمه در چین، افغانستان و ایران مواجه می‌شویم.